REPORTAGE

Deze nieuwe migratiewet moet Duitsland aan honderdduizenden vakmensen helpen

Duitsland komt honderdduizenden vakmensen tekort, en dus wordt er hard gewerkt aan de 'modernste immigratiewet van Europa', inclusief een puntensysteem voor baanzoekende migranten. Kan dit plan slagen? En hoe denken ze daarover op de werkvloer?

Remco Andersen 11 december 2022, 06:00

Een werknemer van Syrische afkomst bij IDS Elektro in Leipzig. Het bedrijf heeft elf nationaliteiten op de werkvloer. Beeld Thomas Victor

Het is een boude uitspraak voor iemand uit een land dat bijna onderaan staat op de wereldranglijst voor internetsnelheid, maar als de Libanese elektrotechnicus Charbel al-Kai (26) één advies mag geven aan het hoogontwikkelde Duitsland: in hemelsnaam, digitaliseer je ambtelijke processen. 'Alles is papier, papier, papier. Als de Duitse autoriteiten documenten gewoon per e-mail verstuurden, dan had het niet zó lang hoeven duren voor ik hier was.'

Maar nu is hij er, exact één maand geleden overgevlogen van Beiroet naar Leipzig. Al-Kai is een van de vurig gewenste, maar nauwelijks nog te vinden geschoolde vakmensen waaraan Duitsland zo dringend behoefte heeft. Monteurs, installateurs, machinebouwkundigen, verplegers, ict'ers, koks, podologen zelfs. Jaarlijks komt Duitsland 400 duizend vakmensen tekort, waarschuwde vorige week het hoofd van de Duitse Arbeitsagentur, vergelijkbaar met het UWV. Voornaamste middel in de strijd om het tij te keren: een fonkelnieuwe migratiewet, volstrekt pragmatisch en ontdaan van ideologische ballast.

IDS Elektro, aan de rand van Leipzig, is een schoolvoorbeeld van het soort kosmopolitische werkvloer-van-de-toekomst dat de Duitse regering daarmee hoopt te creëren. Terwijl Al-Kai aan een lange tafel een schakelunit inspecteert, zoemt achter hem de elektrische schroevendraaier van Bilal Ammouri (35) uit Aleppo. De Duitse Andreas Kliem (47) knipt met een kabelschaar, verderop staat Wilmer Lissa (33) uit Venezuela met zijn hoofd in een schakelkast. De geur van soldeerbout drijft over de fabrieksvloer terwijl de buitenlucht roze kleurt tegen het einde van de werkdag.

Ruim eenderde van de veertig werknemers komt uit het buitenland, grotendeels van buiten de EU. Twee Syriërs, drie Russen, een Albanees, een Litouwer. De Venezolaan en de Libanees zijn de nieuwste aanwinsten. Bijna schoof deze maand ook een Zuid-Afrikaan aan, maar dat ging op het laatste moment niet door. Nee, niet vanwege de autoriteiten, lacht eigenaar Andreas Leo-Schnatalle (61). 'Hij werd verliefd en besloot in Zuid-Afrika te blijven. We hadden hem graag gehad.'

Andreas Leo-Schnatalle is eigenaar van IDS Elektro. 'Met de nieuwe regels bepalen niet langer de autoriteiten wie er geschikt is om in mijn bedrijf te werken, maar ikzelf. Een goede zaak.' Beeld Thomas Victor

De reden voor dit multinationale gezelschap? In Duitsland zijn geen vakmensen meer te krijgen. Net als in Nederland is vergrijzing een belangrijke reden. Maar de Duitse maakeconomie, de motor van de export en daarmee de ruggegraat van de welvaart, lijdt ook hevig onder het simpele feit dat jongeren niet meer te porren zijn voor een baan op de fabrieksvloer. Ploegendiensten, onaangename tijden, fysiek en soms zwaar werk, slechte betaling, weinig maatschappelijk aanzien: waarom zou je?

'Als je ergens in de jaren nul een opleiding elektrotechniek volgde, dan had je uitzicht op een uurloon van 8 of 9 euro', zegt Leo-Schnatalle, een kleine man met een makkelijke glimlach die zijn werkende leven in de schakeltechniek doorbracht, voordat hij in 2018 voor zichzelf begon. Zijn zakenpartner, Thomas Lachenmann (59) vult aan: 'Wie kiest voor de universiteit, verdient veel meer geld. Toen ik in Leipzig op school zat, ging 20 procent naar de universiteit. Nu is dat eerder 60 procent. Ouders willen nu eenmaal het beste voor hun kinderen. Wat dat betreft was de DDR, waar de lonen dichter bij elkaar lagen, misschien zo slecht nog niet.'

Maar de DDR bestaat al een poos niet meer en de lonen liggen ver uit elkaar. Dus vissen werkgevers die op zoek zijn naar vorkheftruckchauffeurs of airconditioningsmonteurs in een heel kleine vijver. Wie nog wel van de vakschool komt, wordt vaak opgevist door de grotere werkgevers. Porsche en BMW hebben productiefaciliteiten in Leipzig. Siemens zit zelfs pal naast IDS, en is zowel zijn grootste klant als belangrijkste concurrent op de arbeidsmarkt. En toen Siemens besloot in Leipzig neer te strijken met zijn e-mobility-tak, konden de kleintjes het wel vergeten – ook omdat ze qua lonen niet kunnen concurreren. En toen, besloot IDS, bleef er maar één ding over.

Terug naar Venezuela

Alvast vooraf, zegt Leo-Schnatalle: hij heeft geen klachten over het huidige systeem, dat in 2020 werd ingevoerd. Hij heeft elf nationaliteiten op de werkvloer, die hij allemaal met hulp van de overheid hierheen heeft gehaald. De Arbeitsagentur brengt zijn vacatures wereldwijd onder de aandacht. De regionale Industrie- und Handelskammer (IHK), de Duitse Kamer van Koophandel, helpt opleidingen van kandidaten erkend te krijgen. De opleidingsarm van het IHK zorgt indien nodig voor aanvullende modules. De Auslanderbehörde, de vreemdelingendienst, helpt met visa en problemen oplossen. 'Ik lees veel negatieve verhalen in de media, maar onze ervaringen zijn goed.'

Goed, zegt zijn dochter Romy (36), directieassistent: ze hebben wel enorme mazzel met hun contactpersoon bij de regionale Ausländerbehörde. Die man kan bergen verzetten. En inderdaad: zijzelf spreken goed Engels, hebben zich zeer grondig verdiept in de materie en steken nog altijd vele uren en euro's in het overbrengen, huisvesten, erkennen en opleiden van buitenlandse kandidaten. Ze selecteren die kandidaten vooral op karakter: zijn ze pro-actief, optimistisch ingesteld, gemotiveerd? Charbel al-Kai had nota bene zijn Libanese diploma's al door Duitsland laten erkennen voordat hij ooit bij IDS aanklopte. Dus toegegeven: het is misschien niet voor iedereen even makkelijk.

En dan nog kan het raar lopen. De Venezolaanse elektrotechnicus Lissa was bijvoorbeeld al in Duitsland toen hij zich bij IDS meldde, klaar om te beginnen. Maar dat kon niet. Daarvoor moest hij uit het vluchtelingensysteem en ín het werkgelegenheidssysteem. En daarvoor had hij eigenlijk vanuit Venezuela op een ander visum naar Duitsland moeten komen. Wel had hij onder zijn huidige status een aanvullende opleiding kunnen volgen, een cursus Duits kunnen doen en zich zelfs bij het ziekenfonds kunnen aanmelden. Dus wat gebeurde er toen IDS zich bij de autoriteiten meldde met een gewilde werknemer en een laatste administratief probleem?

Lissa moest terug naar Venezuela, en vandaar een werkvisum aanvragen. Wekenlang gebeurde er vervolgens niks. Pas toen Romy's contact bij de vreemdelingendienst persoonlijk de Duitse ambassade in Caracas aanschreef, kwam er beweging in de zaak. Exact tien weken nadat Lissa Duitsland had verlaten, de dag voordat hij wegens langdurige afwezigheid uit het sociale verzekeringssysteem gekieperd zou worden en de hele odyssee weer van voren af aan zou beginnen, landde hij op de luchthaven van Berlijn. Append en al, met Romy. Ben je geland? Ja, ik ben geland. Ben je onderweg naar de douane? Ja, ik ben onderweg. Ben je erdoorheen? Ja, ik ben erdoorheen!

Nu staat hij met zijn hoofd vol zwart, golvend haar op de Leipzigse fabrieksvloer, naar eigen zeggen dolgelukkig: 'Duitsland heeft mij geholpen, en nu help ik Duitsland.'

Charbel al-Kai (26) uit Libanon werkt als elektrotechnicus bij IDS Elektro. 'In Duitsland is alles papier, papier, papier. Als de autoriteiten documenten per e-mail verstuurden, had het niet zó lang hoeven duren voor ik hier was.' Beeld Thomas Victor

Europa's modernste immigratiewet

Wie de ervaringen van IDS Elektro, Wilmer Lissa en Charbel al-Kai hoort, luistert toch met enige scepsis naar de woorden van Hubertus Heil (SPD), de Duitse minister van Werkgelegenheid en Sociale Zaken. 'Ons doel is de modernste migratiewet van Europa (te creëren)', zei Heil vorige week op de radiozender Südwestrundfunk, over de nieuwe immigratieregels. 'Want wij concurreren met vele landen om slimme hoofden en helpende handen.'

Hoe Duitsland zijn op papier beluste vreemdelingenambtenarij precies gaat omvormen tot de modernste immigratiemachine van Europa, is nog niet duidelijk: een conceptwet wordt begin volgend jaar verwacht. Wel maakte de regering beoogde kernpunten bekend (zie kader). In het coalitieakkoord werd al duidelijk dat het gaat om een geheel nieuwe immigratiestructuur specifiek voor vakmensen, parallel aan bestaande wetgeving.

Procedures worden bespoedigd en gedigitaliseerd. De erkenning van diploma's wordt makkelijker en kan deels ook na aankomst in Duitsland. De vereiste kennis van het Duits wordt voor sommige beroepen verminderd. Een cruciale nieuwe regel is dat vakmensen niet langer een diploma nodig hebben dat door Duitsland wordt erkend; twee jaar ervaring en een opleiding die in eigen land wordt erkend, kunnen voldoende zijn. 'Dat betekent dat niet langer de autoriteiten bepalen wie er geschikt is om in mijn bedrijf te werken, maar ikzelf', zegt Leo-Schnatalle. 'Dat lijkt me een goede zaak: ík zoek immers een werknemer, niet de autoriteiten.'

Ook in de koker van de regering: papieren kunnen voortaan in andere talen dan het Duits worden ingestuurd. Kay Tröger (50) schiet in de lach als hij dat plan hoort. 'Het idee dat documenten in het Engels of taal X kunnen worden opgestuurd is leuk, maar dan moet eerst de gehele Duitse ambtenarij op talencursus. De taal bij de autoriteiten is Duits. En ‘Duits’ is ook de grondhouding.’

Tröger kan het weten: hij is zelf ambtenaar. In de deelstaat Saksen coördineert hij het project Integratie door Kwalificatie, dat beoogt opgeleide migranten sneller op de Duitse arbeidsmarkt te laten aansluiten en bedrijven helpt hen daarvoor erkend te krijgen. Zodoende is Tröger ook een vraagbaak voor bedrijven die vakmensen uit het buitenland willen halen. Ze komen naar Tröger met vragen over hoe dat aan te pakken, of ze hebben al mensen gevonden en vragen hoe die naar Duitsland kunnen komen. De eerdere pogingen om de toeloop te vergemakkelijken kent hij dus van dichtbij.

Tweede poging

De conceptwet draagt de naam ‘neue Fachkräfteeinwanderungsgesetz’, omdat in 2020 ook al een speciale ‘vakmensenimmigratiewet’ in het leven werd geroepen. Sindsdien is er wel het een en ander veranderd, maar veel van wat op papier beloofd werd, liep in de praktijk minder soepel dan gehoopt.

Hét pronkstuk van de nieuwe wet is de Chancenkarte, in goed Duits. Dat wordt een tijdelijke verblijfsvergunning voor migranten met een opleiding in vakgebieden waarin Duitsland mensen tekortkomt, op basis van een puntensysteem. Gooi opleiding, ervaring, leeftijd, talenkennis en de band met Duitsland in een grabbelton, en er rolt een puntenaantal uit. Als dat genoeg is, kan een migrant naar Duitsland komen om werk te zoeken zónder een concreet baanaanbod. Het idee is naar Canadees voorbeeld, en uniek in de EU.

De grote vraag, zegt Tröger: wie betaalt? ‘Sinds de wet van 2020 is er al de mogelijkheid voor vakmensen van buiten de EU om zes maanden in Duitsland naar werk te komen zoeken’, zegt hij, ‘maar een van de vereisten is dat je genoeg geld op een spaarrekening hebt staan (bijna 6.000 euro, *red.*) om jezelf gedurende die periode te onderhouden. En wie van buiten de EU naar Duitsland komt om te werken, heeft doorgaans geen duizenden euro’s reserve. Een optie zou zijn om die eis te laten vervallen en werkzoekenden uit het buitenland toegang te geven tot sociale voorzieningen, maar dat leidt natuurlijk tot andere vragen.’

Bilal Ammouri (35) uit Syrië, werknemer bij IDS Elektro. Beeld Thomas Victor

Dat is een understatement voor de 'nooit van mijn leven' die ongetwijfeld luidkeels zou klinken vanuit conservatieve oppositiepartijen, en misschien ook wel uit delen van de coalitie, bij een eventueel voorstel om economische migranten die nog nooit in Duitsland hebben gewerkt recht te geven op een uitkering. Toch is de politiek tot nu toe opvallend eensgezind over de geplande nieuwe migratieregels. Zelfs de conservatieve CDU, nu oppositieleider, mort er niet over. Wel over een andere voorgenomen hervorming van de migratiewetgeving, namelijk het makkelijker maken van naturalisatie. Dat moet na vijf in plaats van acht jaar verblijf kunnen, drie als iemand bijzonder goed geïntegreerd is. Het is de kers op de taart van de nieuwe migratiewetgeving.

Overigens merken Tröger en anderen fijntjes op: er zijn al veel potentiële arbeidskrachten in Duitsland: vluchtelingen en asielzoekers. Maar die mogen niet zomaar werken, Oekraïners uitgezonderd, om te voorkomen dat ze Duitsers, EU-burgers of andere personen met 'voorrang' van de arbeidsmarkt verdringen.

'Het is allemaal buitengewoon complex, en als er ergens één schroefje niet draait, dan stort het hele plan in elkaar', zegt Tröger. 'Ik denk dat de regering dat onderschat. Dit kan alleen functioneren als de gehele publieke sector grondig wordt hervormd.' Conclusie: 'Ik ben nog niet euforisch dat er daadwerkelijk baanbrekende verandering aankomt. Maar ik laat me graag positief verrassen.'

VOORGENOMEN NIEUWE IMMIGRATIEREGELS DUITSLAND

- Immigratie vereist niet langer een door Duitsland erkende opleiding; twee jaar werkervaring en een in eigen land erkende opleiding van minimaal twee jaar is voldoende (medische beroepen uitgezonderd). Wel geldt een inkomensdrempel. Hiermee bepaalt voortaan vooral de werkgever, niet de overheid, wie geschikt is voor een functie in zijn bedrijf.

- Een werkgever kan er ook voor kiezen een migrant eerst aan te nemen en pas na aankomst in Duitsland diens opleiding te laten erkennen.

- Diploma's en andere documenten kunnen in het Engels of andere talen worden overlegd. Voor ervaren ict'ers is kennis van het Duits niet langer vereist.

- Ook een baanaanbod is niet langer strikt noodzakelijk. Er komt een puntensysteem, naar Canadees voorbeeld, waarmee de kansen van migranten op de arbeidsmarkt wordt bepaald. Bij deze Chancenkarte wordt onder meer gekeken naar opleiding, ervaring, talenkennis, (familie)banden met Duitsland en leeftijd. Zo krijgen migranten de kans om maximaal een jaar naar Duitsland te komen om werk te zoeken. Onduidelijk is nog hoe die zoekperiode moet worden gefinancierd.

- Administratieve procedures worden versneld en gedigitaliseerd, de overheid gaat 'de aantrekkelijkheid van Duitsland' in het buitenland vergroten, en het wordt makkelijker voor buitenlandse vakmensen om familie over te brengen.

- Er komt een geëffend pad om ongeschoolde arbeiders tijdelijk over te brengen bij acute nood (denk aan dreigende rampscenario's in de luchtvaart door tekorten aan bagageafhandelaars).

Topverhalen vandaag

NIEUWS MEER >

Van corruptie verdachte Europarlementariër Eva Kaili met overweldigende meerderheid afgezet als vicevoorzitter

Live: Intense strijd in de Donbas duurt voort • 800 miljoen euro nodig voor noodhulp aan energienetwerk, aldus Zelensky

Angelo Badalamenti (1937-2022), de componist van Twin Peaks, Blue Velvet en Mulholland Drive, overleden

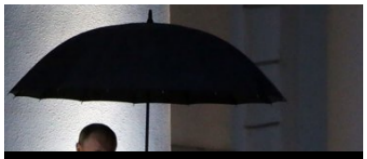

ANALYSE

Dit zijn de mannen die met Poetin de koers van Rusland bepalen

'Ik wil graag mijn rijbewijs, zodat ik naar de McDonald's kan rijden'

BEST GELEZEN MEER >

1. Wat kosten adapters die ongebruikt in het stopcontact zitten?
2. Neonazistische militie vraagt Russen in Baltische landen om militaire geheimen te delen
3. Dit zijn de mannen die met Poetin de koers van Rusland bepalen

Hoe dik gaat het ijs deze week worden? En kunnen we schaatsen? Tijd voor een spoedcursus

MEER TOPVERHALEN VANDAAG

Wilt u belangrijke informatie delen met de Volkskrant?

Tip hier onze journalisten

Algemeen
- Contact met de redactie
- Contact met de klantenservice
- Privacystatement
- Abonnementsvoorwaarden
- Gebruiksvoorwaarden
- Cookiebeleid
- Privacy-instellingen
- Auteursrecht
- Colofon

Service
- Klantenservice
- Mijn account
- Vakantieservice
- Adverteren
- Losse verkoop

Meer de Volkskrant
- Abonneren
- Nieuwsbrieven
- Digitale krant
- Webwinkel
- Puzzels
- RSS-feeds
- Facebook
- Twitter
- Android apps
- iOS apps

Navigeer
- Columnisten
- Recensies
- De Volkskeuken
- Archief

Op alle verhalen van de Volkskrant rust uiteraard copyright.
Wil je tekst overnemen of een video(fragment), foto of illustratie gebruiken, mail dan naar copyright @volkskrant.nl.
© 2022 DPG Media B.V. - alle rechten voorbehouden